

PRAMENE POZNANIA

1. Rozum ako prameň prirodzeného poznania

2. Sväté písmo ako prameň zjavenia

- *Vznik Svätého písma*
 - *Rozdelenie Svätého písma*
 - *Výklad Svätého písma*
 - *Námietky voči prekladom a zmenám vo Svätom písme*
 - *Sväté písmo a apokryfy*
-

Na prvej náuke sme hovorili o viere. Vysvetlili sme si, že predmetom viery sú vždy určité informácie, ktoré sa v danej konkrétnej chvíli dokázať nedajú.

Otázkou však je, odkiaľ sa nám informácie o Bohu ponúkajú. Dnes by sme sa teda pristavili pri prameňoch poznania Boha a nielen Boha ale aj vecí, ktoré s ním súvisia, ako je napríklad morálka.

1. Rozum ako prameň prirodzeného poznania

Prvým stupňom poznávania Boha je náš vlastný rozum. Už táto schopnosť nám umožňuje do určitej miery poznávať Boha. Na základe uvažovania môžeme napríklad dospieť k poznaniu, že Boh existuje:

Vezmime si len najrozšírenejšiu teóriu o vzniku vesmíru – Big-beng. V jej skúmaní sa dostávame do bodu „0“, za ktorý sa dostať skúmaním nemožno. Zároveň nám ale rozum a rozumová skúsenosť s hmotou hovorí, že všetka hmota, ktorú okolo seba vnímame, nemohla existovať večne, teda bez začiatku. Lenže ak má začiatok, musí tu byť ešte niečo, čo jej ten začiatok dalo. A tak prirodzeným rozumom môžeme dospieť k poznaniu, že na začiatku všetkého musí byť niečo alebo niekto, koho nazveme Bohom a ten niekto alebo niečo musí mať moc stvoriť veci. Teda dať bytie niečomu čo predtým nebolo.

Na základe prirodzeného rozumu taktiež môžeme do určitej miery dospieť k poznaniu, aký je Boh. Ako príklad môžeme uviesť jednu z ciest Tomáša Akvinského, ktoré vedú k poznaniu Boha. Hovorí, že všetko získava pohyb od iného. Teda môžeme v rade odpočítavať tzv. hýbateľov. No v rade hýbateľov nemôžeme ísť do nekonečna ale musí existovať niečo alebo niekto, kto síce hýbe, ale sám je nehybný. Tomáš Akvinský ho nazval Nehybný Hýbateľ. A keď uvažujeme rozumom ďalej, tak vlastne každý pohyb je zmena. Nehybný Hýbateľ však hýbe všetkým no sám je nehybný a teda mení všetko, no sám sa absolútne nijako nemení. Ak sa však nemení, tak nemôže ani zaniknúť a ak sa nemení, nemohol ani vzniknúť, lebo vznik je zmena. Z toho môžeme prirodzeným rozumom dôjsť k poznaniu, že Boh je večný – teda nemá začiatok – nevznikol a teda vždy existoval a nemá ani koniec.

Takto môžeme uvažovať o mnohých veciach a postupne v nich objavovať Boha – jeho veľkosť, krásu, všemohúcnosť; spôsob akým by mal existovať; to, že nemôže byť už nikto viac než Boh a ani nemôže byť nikto na jeho úrovni, teda môže existovať len jeden Boh. Vidíte, viera nie je proti rozumu, lebo sám rozum môže dospieť uvažovaním k poznaniu Boha. Zároveň však ostávame na úrovni viery, pretože nič z toho, kam rozum dospel sa empiricky, zmyslovo dokázať nedá.

Na záver tejto kapitoly ešte poznámka, že hoci sme rozumovým uvažovaním dospeli k poznaniu Boha, predsa len samotný Boh rozum presahuje a teda ho nemôžeme pochopiť. Opäť sa vráťme k poznaniu, že Boh by nemal mať začiatok, keďže je absolútne nemenný. Rozumom nedokážeme pochopiť, že niekto existuje a nemá začiatok. Že jednoducho tu vždy bol...

2. Sväté písmo ako prameň zjavenia

Ľudský rozum je však v porovnaní s existenciou takej bytosti, ako je Boh, tak obmedzený, že ani zďaleka nemôže na základe svojej prirodzenosti dospieť k dokonalejšiemu poznaniu o Bohu. Môžeme ísť po určitú hranicu, ale za ňu sa nedostaneme. Boh je totiž nekonečný a podľa biblickej reči býva v neprístupnom svetle (Tim 6, 16). Môžeme v ňom vidieť svetlo, ktoré zabraňuje ľudskému rozumu, aby ho prenikol.

Tu prichádza na pomoc človekovi samotný Boh tým, že mu zjavuje seba samého. Teda informácie o sebe nám podáva on sám a dáva nám také informácie, na ktoré by človek nikdy neprišiel. Ako príklad si môžeme uviesť jedno z najväčších tajomstiev a tým je Tajomstvo o Najsvätejšej Trojici - tajomstvo, ktoré nám hovorí, že je jeden Boh, v ktorom sú tri božské osoby: Otec, Syn a Duch Svätý. Hovorí, že Otec je Boh, Syn je Boh aj Duch Svätý je Boh. Otec však nie je Syn a Syn nie je Otec a to isté platí aj o Duchu Svätom. Všetci traja sú Boh, ale je iba jeden Boh. Pri zamyslení sa nad touto informáciou musíme uznať, že ľudský rozum by na to sám prísť nemohol.

Tieto informácie o sebe nám Boh zjavil a sú zapísané vo viacerých knihách, ktoré spolu nazývame Sväté písmo.

- **Vznik Svätého písma**

Sväté písmo definujeme ako napísané Božie slovo. Teda to, čo Boh povedal, je zapísané na jeho stránkach. Kto alebo ako a kedy ich zapísal? O Svätom písme vieme, že nám nespadlo z neba, ale jeho jednotlivé knihy majú rôznych ľudských autorov a vznikali v rôznych časových obdobiach. No za prvotného autora označujeme Boha na základe inšpirácie, ktorou vplýval na pisateľov kníh Biblie.

Inšpirácia však neznamená, že Boh použil pisateľa, ako my používame pero, ktoré chytíme do ruky a ono píše len to, čo je v našej mysli. Ani to neznamená, že Boh pisateľovi diktoval. Boh autora inšpiroval, teda naňho vplýval mimoriadnym spôsobom tak, aby zapísal všetko, čo Boh zjaviť chcel, ale zároveň pisateľ používal svoj rozum a svoj stupeň poznania o veciach. Preto v prirodzených veciach sa pisateľ mohol mýliť – napríklad geografia, alebo predstava o zemi. No v teologických veciach nie, pretože na tie dával pozor Boh, aby v nich nenastala ani najmenšia chyba. Pisateľov teda môžeme považovať za skutočných autorov Biblie, ktorí ale napísali všetko to a len to, čo Boh sám chcel.

Dôsledkom toho je neomylnosť Svätého písma. To znamená, že v ňom nie je nijaký omyl ani klam pokiaľ ide o učenie, od ktorého závisí spása človeka.

Z toho ale vyplýva, že pokiaľ verím v inšpiráciu Svätého písma Duchom Svätým, a teda aj uznávam jeho neomylnosť, nemôžem si nikdy svojvoľne vyberať, čo sa mi hodí alebo nie. Je nezmyselným aj uvažovať o tom, čo budem považovať za pravdivé a čo nie. Ved' ak spochybním jednu pravdu, ktorá je obsiahnutá v Biblii, spochybním celú Bibliu.

- **Rozdelenie Svätého písma**

Keďže ľudských autorov Biblie je viac, rozlišujeme vo Svätom písme aj rôzne literárne formy. Tiež rozlišujeme jednotlivé knihy podľa toho, čo obsahujú. Tak môžeme nájsť v Biblii rozprávania aj básne.

Všetkých kníh Biblie je 72 (73). Najzákladnejšie delenie Biblie je na časť Starého zákona a časť Nového zákona. Delenie vychádza z dvoch zmlúv, ktoré Boh uzavrel s človekom, preto sa niekedy používa aj delenie na Starú a Novú zmluvu. Obsah starozákonnej časti siaha od stvorenia sveta po Jána Krstiteľa. Novozákonná časť obsahuje udalosti po Jánovi Krstiteľovi. On sa stal akýmsi medzníkom. Začal účinkovať ešte pred Ježišom, ale už ohlasuje priamo Ježiša a uvádza ho na scénu dejín spásy. Kníh Starého zákona je 46 (47) a kníh Nového zákona 27.

V obidvoch častiach ďalej delíme knihy na tri skupiny: dejepisné, poučné a prorocké.

Dejepisné knihy SZ: Genezis, Exodus, Levitikus, Numeri, Deuteronomium, Jozue, Sudcovia, Rút, 1. – 2. Samuelova, 1. – 2. kráľov, 1. – 2. kroník, Ezdráš, Nehemiáš, Tobiáš, Judita, Ester a 1. – 2. Machabějcov

Poučné knihy SZ: Jób, Žalmy, Príslovia, Kazateľ, Pieseň piesní, Múdrosť a Sírachovec

Prorocké knihy SZ:

Veľkí proroci: Izaiáš, Jeremiáš (polu s Nárekmi a Baruchom), Ezechiel a Daniel

Malí proroci: Ozeáš, Joel, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Aggeus, Zachariáš a Malachiáš

Dejepisné knihy NZ: Evanjelíá podľa Matúša, Marka, Lukáš a Jána, Skutky apoštolov

Poučné knihy NZ: apoštolské listy

Prorocká kniha NZ: Zjavenie apoštola Jána

- *Výklad Svätého písma*

Ako sme povedali, jednotlivé knihy boli písané v istom časovom období. Období, ktoré malo svoj spôsob myslenia, vyjadrovania, v spoločnosti, ktorá mala určitú kultúru. Taktiež sú v knihách Biblie informácie, ktoré sú pre rozum ťažko zachytiteľné a pochopiteľné. Preto Boh cez osobu Syna zveril právomoc vykladať jednotlivé biblické texty jedine Cirkvi. Tá je totiž vo svojom najvyššom pastierovi neomylná. Chráni ju samotný vplyv Boha, ktorý nedovolí, aby človek narobil neporiadok v jeho učení. Z toho plynie aj jedinečnosť učenia Katolíckej cirkvi ako jedinej neomylnnej vykladateľky pravdy. Onú neomylnosť nenesie sama zo seba, ale získava ju od Boha, ktorý ju chráni. Boh sám totiž postavil svoju Cirkev na základe, ktorým sú apoštolí a sám svojím rozhodnutím dosadil na jej čelo apoštola Petra, ktorý primát svojho úradu odovzdal ďalej. Teda iné učenia, ktoré sa odklonili od Katolíckej cirkvi pod zámienkou ľudských nedostatkov, ktoré v nej sú a vždy budú prítomné, a vykladajú jednotlivé texty podľa seba - protirečivo od učenia Katolíckej cirkvi, sa mýlia. Je totiž nemožné, aby existovali dve pravdy, ktoré si navzájom protirečia. Pravda je len jedna a za tú sa zaručil Boh pri vzniku jedinej Cirkvi, ktorej pôvodnou a priamou pokračovateľkou je jedine Katolícka cirkev. Ak by Boh odbočil so svojou ochranou do inej vetvy, narobil by chaos a neporiadok a to je proti jeho vlastnej prirodzenosti.

Ostáva nám teda veriť, že Boh je natoľko mocný, aby napriek ľudskej omylnosti a slabosti dosiahol svoj cieľ a to je čistota a dokonalá pravdivosť učenia, ktoré človekovi zveril.

- *Námietky voči prekladom a zmenám vo Svätom písme*

Jednotlivé knihy Písma vznikali pred mnohými stovkami rokov a uchovávali sa na tzv. papyrusoch alebo pergamenoch. Všetko má svoju trvácnosť a od tých čias sa nám originály

jednotlivých kníh nezachovali. To čo máme k dispozícii sú len opisy jednotlivých kníh. Tu môže niekto namietat, že mnohými opismi a kópiami ľudia texty a význam biblických textov pomenili tak, že dnes už len ťažko možno dôverovať tomu, čo sa nám predkladá ako Sväté písmo.

Pravda je však taká, že kópie kníh, ktoré máme k dispozícii vekom siahajú blízko vzniku originálov. Tieto odpisy sa ďalej kopírovali ručným spôsobom v rôznych nezávislých dielňach. Teda to nebolo tak, že by vznikali v jednej dielni, z ktorej vychádzali automaticky s rovnakou chybou. Jednotlivé opisy smerovali na rôzne svetové strany. Keď si ich porovnáme môžeme povedať, že sú zhodné na 99,5 % a to, čo nie je zhodné sa vôbec nedotýka vecí, ktoré by boli teologicky dôležité. Pri takejto zhode teda môžeme tvrdiť, že kópie sa od originálov odlišujú v absolútne zanedbateľnom čísle, hoci originály k dispozícii nemáme.

Teda Sväté písmo a jeho preklady do rôznych rečí, ktoré máme k dispozícii dnes, sú nám dôveryhodným zdrojom pôvodných informácií, ktoré Boh skrze ľudských autorov zveril človekovi.

- *Sväté písmo a apokryfy*

Na záver sa ešte pristavme pri vzniku jednotlivých kníh, podľa ktorého ich Cirkev uznáva za kánonické – teda Bohom zjavené, ním inšpirované a neomylné. Zjavenie toho, čo Boh chcel povedať človekovi, sa končilo smrťou posledného apoštola. Ním sa skončila aj inšpirácia pisateľov. Posledným apoštolom bola ľudom zjavená posledná pravda, ktorá je nutná pre ľudskú spásu. Nič viac nám nie je potrebné.

Existujú však ešte mnohé iné spisy nesúce mená apoštolov: ako sú napríklad evanjelium sv. Tomáša, evanjelium sv. apoštola Petra, evanjelium Márie Magdalény atď., ktoré napríklad použil vo svojej knihe Davinčeho kód spisovateľ Dan Brown. Mnohí sa na tieto knihy odvolávajú bez toho, aby vedeli, čo za knihy to sú. Pre nás je základom informácia, že tieto knihy vznikli oveľa neskôr a ich autorstvo sa autorom skutočných kníh Sv. písma len pripisuje, aby sa tým získala dôveryhodnosť. Opierajú sa síce o pôvodné štyri kánonické evanjeliá, avšak obsahujú už rôzne legendy a bludy. Je logické, že nemožno zrovnávať dôveryhodnosť toho, čo vzniklo niekoľko storočí po Ježišovi a napísal to niekto, kto ho zažiť nemohol a nemohol sa rozprávať ani s tými, ktorí mali s Ježišom skúsenosť s tým, čo vzniklo veľmi krátko po Ježišovej smrti a čo mohli čítať tí, ktorí osobne poznali Ježiša.

Apokryfné spisy, či už SZ alebo NZ môžu byť zaujímavým a podnetným čítaním, ale pokiaľ by protirečili alebo uvádzali nové pravdy o Ježišovi Kristovi a našej spáse, sú jednoznačne na omyle.

Záver a poznámky:

Na záver si zhrňme to, čo sme si dnes povedali o prameňoch viery, z ktorých vychádza naše učenie o Bohu a našej spáse:

Človek je schopný poznať existenciu Boha už svojím prirodzeným rozumom. Rozum je však obmedzený a preto má jasné hranice, za ktoré sa svojím uvažovaním a skúmaním Boha nedostane.

Preto Boh podáva človekovi informácie o sebe samom a tieto informácie nazývame zjavením. Zjavenie Božie je zapísané vo viacerých knihách, ktoré spolu nazývame Sväté písmo alebo Biblia.

Biblia vznikala v rozpätí mnohých rokov, skrze inšpirovaných autorov, ktorí na základe Božieho vnuknutia a riadenia napísali im vlastným spôsobom všetko to a len to, čo Boh sám chcel.

Sväté písmo je preto v teologických pravdách o Bohu a našej spáse absolútne neomylné.

Základné delenie Biblie je na Starý a Nový zákon. V Starom aj Novom zákone ďalej delíme knihy na: dejepisné, poučné a prorocké.

Jediným spoľahlivý a neomylným vykladačom Svätého písma je Cirkev na základe úradu, ktorý jej zveril Boh. On sám chráni jej najvyššieho pastiera – pápeža od akéhokoľvek omylu vo veciach viery a mravov.

Napriek množstvu kópií a prekladov, sa dá vedeckým skúmaním dokázať, že dnešný text Svätého písma je takmer totožný s textom pôvodných originálov jednotlivých kníh.

Okrem kníh Svätého písma, ktoré nazývame kánonickými, poznáme ešte tzv. apokryfné spisy, ktoré ale nie sú dôveryhodnými a ani inšpirovanými zdrojmi poznania o Bohu. Jedným zo základných kritérií kánonickosti spisov je ich vek. Apokryfné spisy vznikli omnoho desaťročí neskôr.